

Tartalom

A világ jobba tételének elvei, és amikre az emberiségnek törekednie kellene: fennmaradás; a jószág és etika ápolása; felvilágosulás és szabadság.

Megjegyzés

Ezekről egy külön rész szól ennek a könyvnek a végén, itt azt foglalom össze. Érthető és viszonylag rövid téma, amihez sokaknak lehet hozzáfűznivalója, véleménye.

Program

(Azonosító: 012; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Relatív és abszolút

Visszacsatolás

Evolúció - revolúció

Tartalom és forma

Az elme minősége

Az etika elvei

Program

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Egység

Program

Az ember élete

1. Egy jobb világ.....	2	—
2. Fennmaradás.....	4	
2.1. A mindenhatóságtól nagyon messze vagyunk	4	1
2.2. Különleges időket élünk	5	
2.3. A fennmaradás fő csapása \$.....	6	—
3. Távolabbi célok \$	7	

2

1. Egy jobb világ

(A programmal, vagyis azzal, hogy nagy vonalakban mikre kellene az emberiségnek törekednie, egy külön rész foglalkozik ennek a könyvnek a végén. Itt ennek a legfontosabb elemeit foglalom össze.)

3

Tudom, hogy nem hangzik túl szerényen, hogy valaki megmondja, hogy az emberiség mit kezdjen magával.

4

Erre egyrészt azt tudom mondani, hogy ez itt nem egy recept, hanem egy kiindulópont, ahonnan el lehet kezdeni közösen gondolkodni. Másrészt, ha az ilyesmin nem gondolkozunk, akár szerénységből, akár érdektelenségből, akkor továbbra is csak sodródni fogunk, ahogy eddig tettük.

5

A világ jobbá tételének van néhány alapvető elve. \$

6

A legfontosabbak:

1) Nem szabad feladni a próbálkozást, hogy jobbá tegyük a világot.

7

A történelemben volt néhány próbálkozás, mely elviekben legalábbis megpróbálta felépíteni az utópiát. Ezek rendre elbuktak vagy balul sültek el. Az ember ezek után hajlamos azt gondolni, hogy nincs értelme próbálkozni. De van. Csak szerényebben és okosabban.

—

2) Az emberiség sorsa mindenekelőtt önmagán múlik.

8

Az olyan valószínűtlen eshetőségektől eltekintve, hogy egy meteor egyszer csak mindenkit eltöröl a Föld színéről, az emberiségnek minden lehetősége megvan arra, hogy segítsen magán, jobbra tegye a világot, és abban boldogan éljen. Megvannak az erőforrásaink és az eszünk is ehhez. Csak rajtunk múlik, hogy éljünk a lehetőséggel.

3) Az emberiség egységének fontossága

Amíg az emberiség megosztott, egymást fenyegeti, és egymástól elvenni akar, addig nemhogy nem tudjuk megoldani a problémáinkat, egyre csak súlyosbítjuk azokat, és újabbakat termelünk. Az egységnek ugyanakkor nem kell egyformaságot jelentenie, csak azt, hogy közösséget érezzünk egymással, és képesek legyünk együtt, egy irányba evezni.

Lásd ehhez az 'Az emberiség egysége' témát.

4) Az alsóbb szinteken, az emberek fejében lehet megalapozni a változásokat.

Ahhoz, hogy a társadalomban mélyreható, tartós változásokat lehessen elérni, szükséges, hogy ennek meglegyen a **széleskörű és kitartó támogatottsága**. Ezt csak úgy lehet elérni, hogy az emberek elfogadják, magukévá teszik a változás szükségességét, elveit. Ennek érdekében azért felülről is lehet tenni, elsősorban példamutatással; és a racionális, humánus, higgadt, céltudatos, határozott **vezetés fontosságát** sem lehet elvitatni. A körülmények és érdekek változó környezetének kitett, könnyen kifulladás, **rövid életű politikai programok azonban nem sokat érnek** – és sajnos különösen a demokráciákban az számít kivételesnek, ami nem ilyen.

5) A világ sohasem lesz tökéletes. El kell kerülni az idealizmus csapdáit.

Utópiák nem léteznek, elsősorban azért, mert **az emberi természet tökéletlen**. Pedig sokan sok mindenre hajlandóak lettek volna értük. Az **idealisták** bár alapvetően jót akarnak, gyakran elvakultak, manipulálhatóak és kíméletlenek. Ezeket a hibákat el kell kerülni, és meg kell békélni vele, hogy a világon mindig lesz igazságtalanság és szenvedés. Ám az koránt sem mindegy, hogy mennyi, és tennünk kell róla, hogy minél kevesebb legyen.

6) Nincsenek univerzális, illetve örökérvényű megoldások.

A világ változatos és változékony. Ami az egyik helyen beválik, az nem biztos, hogy a másikon is be fog, és ami egyszer működött, az nem biztos, hogy máskor is fog. (Ugyanakkor ez fordítva is igaz: ami valahol vagy valamikor kudarcot vallott, az más helyzetben lehet, hogy sikerrel jár.) **A világ jobbra tétele a megoldások folyamatos keresését, próbálgatását, javíthatóságát igényli.**

7) Azt, hogy hogyan lehet a világot jobbra tenni, nem könnyű megtalálni és nem könnyű azt megvalósítani.

Például, mert **a világ bonyolult**. A világot nem lehet úgy jobbra tenni, hogy valaki leül, és kitalálja a tökéletes megoldást. A módszereket a gyakorlatban kell kipróbálni, és a tapasztalatok alapján tökéletesíteni. (Visszacsatolás)

De a világon azért sem könnyű segíteni, mert az **sokaktól lemondást, áldozatot követelne**. És itt nemcsak a világ gondjaiból profitáló **iparágakra és pénzemberekre** kell gondolni. Megjelennek itt a **tömegek** is, részben, mint az említett iparágak alkalmazottai, részben, mint fogyasztók, akiknek szimpatikus ugyan a világ megmentése, de rosszabbul élni nem nagyon akarnak miatta. Ezt mondjuk azoktól, akik az egyenlőtlenség magas foka miatt eleve rosszul élnek, nem is nagyon lehet elvárni. Az **egyenlőtlenség, és az azt kitermelő gazdasági-politikai rendszer** szintén a probléma jelentős tényezői tehát. Mindennek az ellenpontját is az alsó szinteken, az hétköznapi emberek fejében elért változás jelentheti.

8) Az ész és a kitartás fontossága

Ha álomvilágban élünk, a valóságban nem jutunk sokra. A ténykedésünk csak akkor ér valamit, ha a realitás talaján állunk, és a racionalitás vezet bennünket. Az ember gyakorlatilag az egyetlen, akinek ez a lehetőség megadatott, jó volna hát élni vele. Az ész azonban önmagában nem elég, a kitartás ugyanolyan fontos. Az emberekre gyakran jellemző a nagy nekibuzdulás, és a lelkesedés gyors kifulladás. Mint sok másban, itt is a céltudatosság és állhatatosság hozhatja meg a sikert.

Mindezekhez lásd az 'Egy jobb világ' témát.

2. Fennmaradás

Minden más ettől függ, ezért ez az elsődleges cél.

2.1. A mindenhatóságtól nagyon messze vagyunk

Az elmúlt néhány évszázad rohamos fejlődése során az ember hajlamos volt azt hinni, hogy ő a világ ura, vagy ha még nem az, hamarosan az lesz. Mostanra úgy néz ki, hogy a tudásunknak és lehetőségeinknek igencsak megvannak a határai, és hogy közelítünk ahhoz a szinthez, ami legalábbis egy ideig a maximum lesz.

Határainkat egyrészt **elvi akadályok** adják, melyeket akkor sem tudnánk áttörni, ha a lehető legjobb képességekkel rendelkeznénk. Ilyen például a bonyolultság fala, az, hogy egy ponton túl a dolgok olyan összetetté válnak, hogy semmilyen eszközzel nem lehet keresztüljárni rajtuk. Lásd ehhez az 'Elvarratlan szálak' témát.

Másrészt határaink önmagunkból, az emberi formából fakadnak. Ezen belül részben abból, hogy az elvileg lehetségeshez képest is **korlátozottak az értelmi képességeink**, részben **az emberi természet tökéletlenségéből**. Ezeket bizonyos fókig lehet kezelni: az előbbi azzal, hogy törekszünk a felvilágosulásra, az utóbbit azzal, hogy ésszel élünk kicsiben és nagyban – de túllépni rajtuk, legalábbis még jó ideig, nem leszünk képesek.

Nemhogy a világot nem uraljuk, **a saját házunk táját sem tudjuk rendbe tenni**: az emberiség sokféleképpen megosztott, képtelen harmóniában élni, és ami az alapvető, globális folyamatokat illeti, tervezés és irányítás nélkül sodródik. Pedig ezek csak rajtunk múlnának. Az emberiség még attól is messze van, hogy egy érett, felelős fajnak lehetne nevezni. (Szerénység)

2.2. Különleges időket élünk

Ez abban mutatkozik meg, hogy sok területen jelentős változásoknak lehetünk tanúi, és sok a bizonytalanság.

• Kitágult tudás

Ez azonban a régi ösztöneink és konfliktusaink továbbélése mellett nem csak áldás, átok is lehet. Nem biztos ugyanis, hogy új lehetőségeinket megfelelően tudjuk kezelni, használni.

• Életmód

Elég csak a városiasodásra, a piacosodásra, a gépesítésre, az elektronikára, az Internetre és a hozzájuk kapcsolódó kommunikációs és szórakozási lehetőségekre utalni. Ezek nem csak azt hozzák magukkal, hogy kényelmesebben élhetünk, vagy jobban szórakozhatunk, de megváltoztatják a kapcsolatainkat és a társadalmat is.

• Társadalmi változások

A modern korban egyre távolabb kerülünk azoktól a körülményektől, melyek között az ember kifejlődött, melyekhez alkalmazkodott. Az új helyzetben semmi sem biztosítja, hogy az ember képes lesz jól működni, akár fennmaradni.

Például, legalábbis a fejlett világban, a piacgazdaság, és annak anyagi szemlélete hajszolttá tesz bennünket, egyre kevesebb időnk marad egymásra, ráadásul a sikert és a boldogságot sem a családban, hanem a fogyasztásban és a pénzben látjuk. Ehhez hozzájárul a különféle szórakozási lehetőségek megszorodása, a média és az Internet szexszel való telítődése is, ezek együtt pedig a párkapcsolatok meggyengüléséhez és a gyermekvállalási kedv megcsappanásához vezetnek. Az egyre kevesebb fiatalnak aztán egyre több idősről kell gondoskodnia, miközben egyre kilátástalanabb jövő elé néz. Másrészt a technológiai fejlődés szétszakítja a társadalmat, ahogy azoknak a munkájára egyre kevésbé van szükség, akik lehetőség vagy értelem hiányában nem tudják kitanulni az új iparágak magas hozzáértést igénylő új szakmáit, és akiknek a helyét a termelésben átveszik a gépek.

Lásd ehhez 'A kultúra és az ember' témát, benne a távolodásunkat a kifejlődésünk körülményeitől, valamint az 'Ember, társadalom és család a modern világban' és az 'Iparizált világunk' témákat, utóbbiban, ami a társadalom szétszakadását illeti.

• Globalizáció

A történelem folyamán a világ sohasem volt még olyan kicsi, átjárható és összekapcsolt, mint most. A világ kinyílt, az emberek, az áruk, a pénz és az információ jórészt szabadon áramolhatnak a világ minden tája között. Ennek megvan a haszna, például az, hogy a dolgokat ott lehet megtermelni, ahol a legolcsóbb. Ugyanakkor megvannak a nem kívánt következményei is, például az, hogy olyan távoli dolgok is hatással vannak ránk, melyekre semmilyen befolyásunk sincs, így Európában az, hogy Kínában hogyan döntenek az árfolyamról. Hasonlóan hátrányos, hogy az összekapcsoltság miatt a gazdasági ciklusoknak nagyobb a momentuma, a válságok sokkal kiterjedtebbek és mélyebbek lehetnek.

Lásd ehhez a 'Globalizáció' témát.

• Az élettér betelése, globális problémák

A világ kicsisége nemcsak azt jelenti, hogy gyorsan el lehet jutni egyik végéből a másikba. Azzal is jár, hogy elfogytak a meghódítható területek, elfogynak a felfedezhető új erőforrások. Lassan egy dobozban érezhetjük magunkat, ahol azzal kell gazdálkodnunk,

ami van, így egyre kevésbé van tere a felelőtlenségnek és a pazarlásnak. Ennek a jelentőségét azonban egyelőre nem nagyon akarjuk meglátni.

Mindez egy új korszak hírnöke, melyben a régi hozzáállással kudarcra vagyunk ítélve. Körülbelül most jött el a lehetősége, hogy a felelőtlenségünkkel, kapzsiságunkkal és széthúzásunkkal akár végleg eljuttassuk a jövőnket – de annak is, hogy az eszünket használva ezt megelőzhessük. Újra kell gondolnunk, hogy hogyan éljünk és gazdálkodjunk.

2.3. A fennmaradás fő csapása \$

Hogy javítsunk a helyzeten, nagyjából a következők mentén lehetne haladni.

1) A tudás bővítése és integrálása - felvilágosulás

Az, hogy tudásunknak megvannak a korlátai, nem jelenti azt, hogy ne kellene próbálkoznunk kijebbn tolni azokat. Hasonlóan, bár lehetőségeink is végesek, azért alábecsülni sem kell az ember képességeit és leleményességét.

A tudás integrálása azt jelenti, hogy a részletek mellett próbáljuk meg látni az egészet, a nagy képet is. Ez az iparizált világban, a szakértők világában kevés hangsúlyt kap, és lehet, hogy anyagi igények kielégítését tekintve ez jogos, hosszú távú kilátásaink, közös sorsunk szempontjából viszont fontosabb nem is lehetne.

Lásd ehhez itt fentebb az ész fontosságáról mondottakat, valamint a 'Felvilágosulás és szabadság', az 'Iparizált világunk', a 'Specializáció és standardizáció' és 'A megismerés egysége és az ember életének egysége' témákat.

2) A gondolkozásmódunk és életmódunk megreformálása

A világot le kell lassítani. Fel kell ismernünk, hogy bár az anyagiak és a versenyszellem hasznosak az emberek teljesítményre serkentésében és a társadalmi fejlődés elősegítésében, ezeket sem lehet ellenőrzés nélkül szabadjára engedni. Gondoljunk csak a vele járó pazarlásra, a mértéken felüli nyomásra az embereken, és az egyenlőtlenségre, melyet teljesen elkerülni nem lehet, de kordában tartani mindenképpen szükséges.

A gondolkozásmód megváltoztatásának másik eleme az **emberiség egységének**, a közösség érzésének és a harmonikus együttélésnek az elősegítése. Mint fentebb látható, ez a világjobbítás egyik elve.

A tudás integrálása, hogy látjuk a nagy képet, egyrészt azt is biztosítja, hogy képesek leszünk **a bonyolult problémákkal kapcsolatban tágan gondolkozni**, újszerű megoldásokat találni. Másrészt azt is magával hozza, hogy **jobban meg tudjuk ítélni a dolgok lényegét és értékét** – és ez az, ami a hozzásegíthet a gondolkozásmódunk megváltoztatásához, mind az anyagiak és a versengés, mind egymás tekintetében.

Lásd ezekhez 'A piac gyakorlati hiányosságai' és az 'Ember, társadalom és család a modern világban' témákat.

3) A globális problémák megoldása, fennmaradás

Ha a fentiekén túl vagyunk, ez már gyakorlatilag adja magát. Az emberiség gondjai sokkal inkább a fejünkben gyökereznek, mint a technikai problémákban.

A rövid távú fennmaradásra kell koncentrálnunk.

Ami fenyeget bennünket az nem egy meteorit, ami majd esetleg egymillió év múlva ránk zuhan, hanem az, hogy kiönt a tenger, elfogy az olaj, elfogy az ivóvíz és az élelem, az emberek pedig egymásnak esnek. Az pedig mindegy, hogy mindez 20 vagy 200 év múlva fenyeget, itt van a nyakunkon. Az is mindegy, ha esetleg van 30% esélyünk, hogy akkor is megússzuk, ha nem teszünk semmit, mert a katasztrófákat megkockáztathatni sem szabad. Ahelyett, hogy a régi játékokat játszunk egymással, inkább az ilyesmin kellene gondolkoznunk, és megadni hozzá a szükséges erőforrásokat, amíg van miből.

A fentiekről bővebben lásd a 'Fennmaradás' témát.

3. Távolabbi célok \$

Ezek kevésbé égetőek, mint a fennmaradás, és bizonyos pontjaikban jelenleg igen távoliaknak is tűnhetnek. Azért jót tenne a világnak, ha ezekkel is törődnénk már most, de a jövőbe tekintve is ott lebeghetnek a szemünk előtt, értelmes és közös célokat adva az emberiségnek.

1

A jóság és etika ápolása

2

Ezt röviden lásd 'Az etika elvei' témában, bővebben pedig 'A jóság és etika ápolása' témában.

Felvilágosulás

3

Ez azt jelenti, hogy törekszünk az igazság megismerésére, és arra, hogy olyanak lássuk a dolgokat, amilyenek.

Ehhez nem elég a részletek ismerete, bár az is fontos. Képesnek kell lennünk a részleteket összeilleszteni, kiegyensúlyozottan és körültekintően szemlélni a dolgokat, és elfogadni az igazságot akkor is, ha kellemetlen, beleértve azt is, ha valamit nem tudunk.

4

A felvilágosulás elsősorban abban segít bennünket, hogy képesek legyünk hatékonyan tenni a céljaink eléréseért, különös tekintettel a világ jobbá tételére.

5

Közben azt sem árt látnunk, hogy az igazságtól való elfordulásnak is megvannak az előnyei, így megóvhat a fájdalmas valóságtól, főleg, ha egyébként sem tudunk mit tenni. **A felvilágosulás ezért nem jelenti az igazság ráerőltetését mindenkire.** Ami lényeges, hogy a fontos vezetők a magukévá tegyék azt.

6

Szabadság

Ez a forma hatalma alóli felszabadulást jelenti.

Ezt röviden lásd a 'Tartalom és forma' téma 'A tartalom és a forma megértésének haszna' pontjában, a felvilágosulással együtt bővebben pedig a 'Felvilágosulás és szabadság' témában.

7

8